

Samen groeien in geloof

FRANZ JALICS

SAMEN GROEIEN IN GELOOF

Richtlijnen voor de geestelijke begeleiding

 Adveniat

Samen groeien in geloof
Richtlijnen voor de geestelijke begeleiding
Franz Jalics

ISBN 9789493395183
ISBN e-book 9789493395190
NUR 707

Oorspronkelijke titel:
Miteinander im Glauben wachsen.
Anleitung zum geistlichen Begleitgespräch.
2008, Echter Verlag GmbH, Würzburg. 2. Auflage 2011.
Origineel: *Aprendiendo a compartir la fe*. Ediciones Paulinas, Florida,
Buenos Aires.
Uit het Spaans vertaald door Isabella Jalics.

Nederlandse vertaling: Zr. Hinnen Peltenburg, in samenwerking met
Theresia de Meijer, 2025.

Ontwerp omslag: Jore ontwerp
Opmaak binnenwerk: Studio Mol

De bijbelteksten in deze uitgave zijn, tenzij anders vermeld, ontleend
aan de Willibrordvertaling, © Katholieke Bijbelstichting 1995.

Citaten uit Ignatius van Loyola, *Geestelijke Oefeningen*. Vertaald en
ingeleid door Mark Rotsaert, S.J. 1994 Averbode Gooi & Sticht Baarn.

© 2025 Adveniat
Onderdeel van Jongbloed Christelijke Media – Leeuwarden
Alle rechten voorbehouden.

www.jongbloedmedia.nl

Inhoud

Voorwoord bij de Nederlandse uitgave	8
Voorwoord bij de tweede Duitse druk	12
Inleiding bij de Spaanse uitgave	15
<i>Eerste hoofdstuk</i>	
Op zoek naar een begripvolle houding	20
<i>Tweede hoofdstuk</i>	
De ontwikkeling van de zelfstandigheid (autonomie) bevorderen	33
<i>Derde hoofdstuk</i>	
Richtlijnen voor de relatie tussen begeleider en begeleidde	56
<i>Vierde hoofdstuk</i>	
Eerst luisteren naar de ander	105
<i>Vijfde hoofdstuk</i>	
Getuigen zijn	111
<i>Zesde hoofdstuk</i>	
Enkele gesprekken als voorbeeld	139

Zevende hoofdstuk

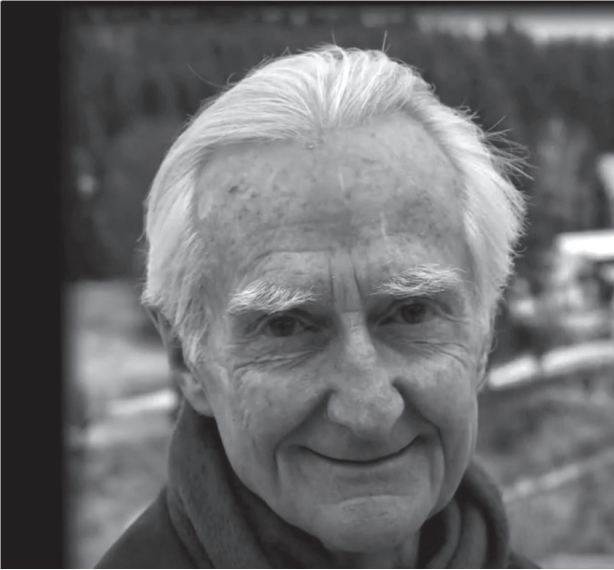
Aanvoelingsvermogen in het werken met groepen	187
---	-----

Achtste hoofdstuk

Vanuit het hart zegenen	232
-------------------------	-----

Literatuurlijst	251
-----------------	-----

Adressen	253
----------	-----

Voorwoord bij de Nederlandse uitgave

In 1976 werd de jezuïet Franz Jalics door het militaire regime in Buenos Aires ontvoerd en samen met een medebroeder een aantal maanden gevangengezet in een kleine kale cel. In deze ruimte, waar hen alles was afgenomen en waar zij probeerden om niet aan angst en wanhoop ten onder te gaan, restte hun het contemplatieve gebed: zij bleven de naam van Jezus herhalen.

Kort na zijn vrijlating schreef Franz Jalics in 1977 het boek *Apreniendo a compartir la fe*, dat in verschillende talen werd vertaald. Hierin stelt hij vragen als: hoe worden wij luisteraars en gesprekspartners, die gehoor geven en zo de ander en de Ander ontvangen? Hoe worden wij luisteraars, opdat de geheimen van ons christelijk geloof tot in onze diepste diepte kunnen doordringen en wij onze medemens ten diepste leren verstaan? Het is een luisterhouding die het geloofsgesprek overstijgt.

Het is nu drie jaar na het overlijden van Franz Jalics. Als eerbetoon aan zijn leven en zijn sterven is dit boek, naast al zijn eerder verschenen werken, vertaald. Hiermee is de beschikbaarheid van zijn gedachtegoed voor het Nederlands taalgebied sterk uitgebreid.

‘Samen groeien in geloof: richtlijnen voor de geestelijke begeleiding’, zo luidt de titel van de Nederlandse vertaling die nu voor u ligt. Dit is een oefenboek: het staat aan het begin van de lange weg die Franz Jalics zelf heeft afgelegd. Zijn ervaringen heeft hij in Haus Gries (Oberfranken, Duitsland), met velen kunnen delen tijdens het begeleiden van de Contemplatieve Oefeningen. Velen heeft hij tijdens die retraites vertrouwd gemaakt met een Stilte die niets verzwijgt maar die uitnodigt om stapsgewijs af te dalen in onszelf. Zijn Contemplatieve Oefeningen zijn een blijvende handreiking op deze weg. Een weg die uitnodigt tot een contemplatieve levenshouding opdat wij leren schouwen ... niet alleen wat er in onszelf gebeurt maar ook wat er in de ánder en in de schepping gebeurt. Wij leren vertrouwen in het licht van zijn Aanwezigheid en leren liefhebben omdat wij ons bemind weten. Gaande de weg zal de bereidheid groeien om te lijden wat het leven te lijden geeft en leren wij leven van vergeving en ons te verzoenen met wat is. Om ons uiteindelijk te kunnen verheugen over alles wat om niet geschonken wordt. Een Stilte die ontvankelijkheid schept voor het murmelen van de Geest in ieder van ons.

Franz Jalics schreef zijn boek in de tijd kort na het tweede Vaticaans Concilie. De inhoud ervan is nog steeds actueel. Zo heeft de laatste synode laten zien dat er nog steeds nood is aan deze contemplatieve houding waardoor wij elkaar leren verstaan in geloof en groeien door van elkaar te leren. Mag dit boek voor de huidige tijd en voor de toekomstige generaties daarbij een steun en bemoediging zijn.

Franz Jalics werd met heel zijn wezen, een en al luisteraar. Dat kwam tot uitdrukking in zijn veelzeggende blik en zijn doordringende ogen waarmee hij zich geroepen wist om ons te zegenen.

Tijdens de uitvaart sprak p. Elemer Vizi, de provinciaal van de Hongaarse jezuïeten, de volgende woorden: 'Mocht Franz ooit heilig worden verklaard dan zal dat zijn vanwege zijn luisterende houding.'

Zegen ons

*Gij die ons hebt toegekeerd naar elkaar
om elkaar tot Zegen te zijn*

Theresia de Meijer

16-11-2024

Inleiding in de stilte

Meer dan dertig jaar geleden schreef ik dit boek in het Spaans. De eerste Duitse uitgave verscheen in 1982, bij Pfeiffer Verlag in München. Omdat het was uitverkocht werd besloten tot een tweede druk. In dit boek heb ik over mijn ervaringen in Argentinië geschreven. Enkele van de moeilijkheden waar de christenen in die tijd mee te maken kregen, zijn nu verleden tijd. De problemen waren kenmerkend voor de tijd van vlak na het Tweede Vaticaans Concilie. Vandaar dat sommige voorbeelden in dit boek op de lezer vreemd over zullen komen. Het gaat echter niet om de vraagstukken die in de voorbeelden naar voren komen, maar om de basisregels van het luisteren, de gespreksleiding, het groepsleven en om de fundamentele instelling getuigenis te kunnen geven opdat wij *samen groeien in geloof*. Dat is de reden waarom ik die voorbeelden van toen niet heb vervangen door voorbeelden van situaties die heden ten dage spelen.

In de voorbije dertig jaar heb ik bijna uitsluitend de Geestelijke Oefeningen van de heilige Ignatius van Loyola¹ gegeven,

¹ Geestelijke oefeningen, originele Latijnse titel *Exercitia Spiritualia*, is een religieus werk, geschreven in de periode van 1522 tot 1524 door de

alsook het contemplatieve gebed onderwezen en het ook zelf in de praktijk gebracht. Het gaat om de stilte, om waakzaamheid, om de aandacht gericht te houden op Jezus Christus en op Gods tegenwoordigheid. Inleiding in de stilte, dat is het onderwerp van dit boek. Nog meer dan voorheen heb ik ervaren wat voor een diepe omkering deze stilte, in de omgang met mensen, met groepen en in het pastoraat teweegbrengt. Dit is waarschijnlijk de belangrijkste ontdekking in de eerste jaren dat ik als priester werkzaam was, namelijk dat de verhouding met God en de verhouding met de mensen altijd gelijk op gaat en zich wederzijds op waarachtigheid laat toetsen. Het bewijs hiervoor werd keer op keer in de geloofsgesprekken geleverd. Het contemplatieve gebed brengt mij tot een geestelijke diepgang. Zonder deze diepgang is een wederzijds elkaar verstaan in geloof haast niet mogelijk.

Het in stilte en zonder gedachten in het gebed kunnen verwijzen, is dezelfde houding als het stille luisteren naar mijn gesprekspartner. Vanuit en in deze stilte kan een uitwisseling van geloofservaringen groeien en gebeuren.

De contemplatieve levenshouding en de luisterbereidheid in stilte, horen onlosmakelijk bij elkaar en bevruchten elkaar. De stilte van dit contemplatieve gebed, dat zonder gedach-

heilige Ignatius van Loyola, stichter van de jezuïetenorde. Het werk omvat circa 200 bladzijden en bestaat uit een reeks van gebeden, meditaties en geestelijke oefeningen. De eerste druk verscheen in 1548. Ignatius van Loyola was als officier gewond geraakt bij de verdediging van de citadel van Pamplona (1521), en kwam tot vroomheid door het onderscheid te bemerken tussen de gevoelens na afloop van het lezen van stichtelijke lectuur en van populaire ridderromans, d.w.z. de onderscheiding der geesten, tijdens zijn ziekbed te Loyola en Manresa. De bron van de Geestelijke Oefeningen is de eigen godservaring van Ignatius. Toen hij merkte dat zijn inzichten ook anderen konden helpen, stelde hij ze op schrift. Het boek is sterk getekend door de geest van de tijd, waarin op de Reformatie de Contrareformatie volgde.

ten is en vrij van zorgen, brengt een harmonie, een vrede met God en met mijzelf tot stand. In dit boek vertel ik hoe deze harmonie zich tot de onderlinge betrekkingen en de omgang met mensen uitbreidt. Deze stilte en een vrede vrij van zorgen, vormen de basis waaruit die grondhoudingen en vaardigheden, waarover ik in dit boek spreek, kunnen groeien. Ik heb vaak tijdens enkele bezinningsdagen aan groepen inleidingen gegeven in het houden van groepsgesprekken. Aan het einde van zo'n cursus beheersten de deelnemers de oefeningen meestal. Er is een innerlijke stilte voor nodig om naar mijn gesprekspartner te kunnen luisteren. Het is de voorwaarde om hem te kunnen helpen dat hij zelfstandig zijn eigen problemen oplost en zijn eigen vragen beantwoordt, of zich voor de boodschap van het evangelie zal openen.

Ik hoop dat dit boek, voor u mijn lezers, een aangename en nuttige lectuur zal zijn. Wanneer u overtuigt zult zijn van het belang van de door mij beschreven grondhoudingen en richtlijnen, hoop ik dat deze u in geloofsgesprekken en bij de verkondiging van het geloof in de kerk, op straat of in de wandelgangen tussen mensen, een hulp kunnen bieden.

Franz Jalics
Gries, 2008

Een contemplatieve levenshouding

De inhoud van dit boek is de vrucht van meer dan twintig jaar van mijn werk als geestelijk begeleider. Door het succes en het falen op deze lange weg heb ik geleerd hoe mijn houding hoort te zijn als ik de ander in mijn geloof wil laten delen. Van deze ervaringen wil ik in dit boek met u spreken. Ik wil u laten zien welke levenshouding, naar mijn mening, voor het doorgeven van het christelijke geloof het beste is. Hiermee wil ik niet beweren dat alleen mijn ervaringen waardevol zijn. Andere mensen kunnen andere ervaringen hebben opgedaan.

Het is ook niet mijn bedoeling een methode voor het pastoraat op te zetten. Ik spreek alleen maar van een levenshouding: van een respectvolle en op de ander betrokken instelling. Ik heb het over een mentaliteit, die vanuit broederschap wil delen, zonder mijn eigen mening aan de ander op te dringen of hem te beleren. Deze levenshouding stoelt op de overtuiging dat wij het geloof in Jezus Christus niet als een pakketje wetenschap kunnen doorgeven. Geloofsoverdracht is eerder een vonk die overspringt, in een goed klimaat van intermenselijke verhoudingen. Een vloeiende communicatie tussen mensen is de voorwaarde dat het geloof in onze Heer kan opbloeien. Dat gebeurt in het contact met christenen die Hem in hun leven present stellen.

De inhoud van dit boek beperkt zich tot de levensinstelling die van geestelijke begeleiders wordt gevraagd. Daarom kunnen sommige van mijn uitspraken de indruk wekken dat ik veel initiatieven van de zielzorg afkeur, of deze onvoldoende waardeer, zoals bijvoorbeeld verenigingen en instituten. Als ik soms op ogenschijnlijk negatieve manier over hen spreek, bedoel ik alleen de aard en de wijze waarop zij zijn georganiseerd. Hun verdienste trekt ik in geen geval in twijfel en ik erken volledig hun betekenis voor het leven van de Kerk. Als gevolg van de inperkingen die het thema van dit boek met zich meebrengt, kunnen enkele formuleringen de schijn wekken dat ik een levend christendom voorsta dat zich afkeert van elke vastgelegde leer. Ik zou u voor een dergelijke uitleg willen behoeden. De katholieke Kerk leeft van een gemeenschappelijk geloof met een zeer leerrijke inhoud. Ik vind het verduidelijken van de basis van dit geloof noodzakelijk en belangrijk. Mijn kritiek betreft alleen de doctrinaire instelling van die mensen, die met stenen van de rechtlijnigheid een muur optrekken waarachter zij hun onvermogen om zich met mensen te verstaan verbergen. Omdat ik mijn ervaringen in een bepaalde volgorde zet en zo het daarmee verbonden innerlijke proces zichtbaar wil maken, zijn herhalingen onvermijdelijk. U zult daar hopelijk begrip voor kunnen hebben.

Ik heb geprobeerd eenvoudige taal te gebruiken, opdat iedereen die met anderen zijn geloof wil delen, dit aan de hand van mijn uiteenzetting kan doen. Omdat wat ik te zeggen heb op alle menselijke communicatie van toepassing is, kan het boek ook interessant zijn voor lezers die zich in het algemeen inzetten voor een goede onderlinge verstandhouding van mensen.

Ik heb bewust een praktische handleiding geschreven. Ik beschrijf de afzonderlijke bouwstenen, waar iedereen weet van dient te hebben om zich de levenshouding eigen te maken

die ik in dit boek zal uitleggen. Als we iets nieuws ontdekken, worden wij er enthousiast over. We kunnen het gevoel krijgen iets te hebben geleerd. Echter, na verloop van tijd blijft alleen de vage herinnering aan iets moois over. Een levenshouding leren we niet door iets een keer te lezen en ook niet door helder intellectueel inzicht, maar door volgehouden oefening. Ik heb geprobeerd in een lichte, vloeiende stijl te schrijven die gemakkelijk te lezen is. Misschien zijn veel mensen hier blij mee. Als iemand zich de levenshouding waar ik het over heb eigen wil maken, kan hij het boek keer op keer raadplegen en de praktische oefeningen opnieuw doen.

Enkele jaren geleden schreef ik een boekje over het gebed², waarin ik probeerde te laten zien dat zelfs in onze nerveuze en hectische wereld een eenvoudig contemplatief gebed mogelijk is. Dit eenvoudige gebed brengt in onze ziel een diepe vrede teweeg. Dit gebed bevordert en vereenvoudigt de manier waarop wij tot God komen.

In het boek dat nu voor u ligt, schets ik deze contemplatieve levenshouding opnieuw, maar nu in relatie tot mensen. Het is een feit dat onze relatie met onze medemensen bepalend is voor onze relatie tot God en omgekeerd. Ik heb geen twee harten: een hart voor mijn eigen wijze van omgaan met God en een hart om met mensen in contact te komen en te zijn. Wanneer ik in mijn omgang met God een contemplatieve levenshouding heb geleerd, zal ik ook tegenover mensen begrip tonen, mij voor hen openstellen en vrede en geloof uitstralen. Omgekeerd werkt het ook: als ik anderen kan begrijpen en het valt mij niet zwaar om mij aan anderen te laten kennen, dan groei ik ook toe naar een contemplatieve relatie met God.

2 Franz Jalics, *Lernen wir beten*. Echter Verlag Würzburg. Nederlandse uitgave: Franz Jalics, *Snippers van Licht*. Stappen op de weg van het gebed in een hectische tijd. Carmelitana Gent, 2003.

In de eerste vier hoofdstukken vertel ik van een bijzondere ervaring. Dat doe ik in hoofdstuk twee en drie aan de hand van de theorie van psycholoog en psychotherapeut Carl Rogers³. In zijn werk en praktijk pleit hij voor het aangaan van echte, ware, empathische menselijke verhoudingen. Daarom zijn de waarnemingen van Rogers het uitgangspunt voor welk gesprek dan ook, in het bijzonder voor gesprekken over religie, geloof, of godsdienst. Carl Rogers' ervaringen hebben mij geholpen om anderen te leren begrijpen en hen te helpen. Ik ben ervan overtuigd geraakt hoeveel goeds zijn theorie, of methode, teweeg heeft gebracht en nog steeds kan bewerkstelligen. Daarom wil ik hem danken en ook G. Marian Kinget, omdat ik door zijn werk⁴ deze diep menselijke houding heb leren kennen. In hoofdstuk vijf laat ik een lange rij van ervaringen de revue passeren, waarbij de geloofsoverdracht een rol speelt. Deze ervaringen kunnen alleen door mensen die eveneens vanuit een contemplatieve levenshouding leven op waarde worden geschat, omdat zulke ervaringen om een begripvol klimaat vragen. In hoofdstuk zes laat ik aan de hand van voorbeelden zien hoe een gesprek dat het geloof wil wekken, behoort te worden gevoerd. Hoofdstuk zeven schetst welke uitwerking deze contemplatieve levenshouding kan hebben op groepen en op de fundamentele wetmatigheden van de groepsdynamiek. In het achtste hoofdstuk probeer ik al zoekend en tastend te ver-

3 Cliëntgerichte benadering op basis van zelfbeschikking en empathie, autonomie, ervaring en ontplooiing. In de tijd dat Rogers zijn ideeën ontwikkelde, waren de Freudiaanse therapie en een natuurwetenschappelijke invalshoek dominant. Anders dan Freud wilde Rogers zich vooral richten op de autonomie van de cliënt. Hij geloofde vol overtuiging in het menselijk vermogen zich te ontwikkelen en ontplooiën. Deze vermogens komen vooral tot bloei als de cliënt onvoorwaardelijk positief en welwillend wordt begeleid.

4 G. Marian Kinget, *Psychothérapie et relations humaines*. Vol. I-II, Publication Universitaires Louvain 1966

woorden dat wij nog een lange weg te gaan hebben voordat wij onze medemensen ten diepste zullen begrijpen en wij tot in onze diepste diepten in de geheimen van ons christelijk geloof zijn doorgedrongen.

Franz Jalics

Cleveland, 1977

Op zoek naar een begripvolle houding

Enkele jaren geleden werd ik gevraagd om een retraite voor seminaristen te geven. Er werden negen seminaristen, die vlak voor hun priester- of diakenwijding stonden, naar het retraite-huis gestuurd. Wij kwamen tegelijkertijd aan en ontmoetten elkaar bij de voordeur. Toen zij begrepen dat ik degene was die de retraite zou geven, begroetten ze mij en wij stelden ons aan elkaar voor.

‘Pater Jalics’, zeiden zij aansluitend aan de kennismaking: ‘Wilt u alstublieft geen lange inleidingen houden?’

‘Ik?’ vroeg ik lachend en verbaasd. ‘Nee hoor, ik zal helemaal niet praten, maar jullie zullen des te meer aan het woord komen.’

Ze keken mij geschrokken aan en wisten niet wat ik bedoelde. Ze wisselden met elkaar enkele blikken uit en vatten mijn antwoord als een grapje op. Daarom herhaalden zij hun verzoek:

‘Hopelijk houdt u geen lange inleidingen, pater Jalics.’

‘Ik meen het serieus’, antwoordde ik, ‘jullie zullen aan het woord komen.’

Ze zeiden niets meer en wisten niet wat ze aan mij hadden.